

УДК 008

Олена Самчук**ІДЕНТИЧНІСТЬ МИТЦЯ В КОНТЕКСТІ
СИНЕРГЕТИЧНОЇ ПАРАДИГМИ**

Специфікою ситуації постмодерну постає дистанціонування від аналізу класичних історіософських моделей розгортання ідентичностей у мистецькій творчості, і пошук нових засадничих підстав та методів пізнавальної арт-практики. Така інтенція знаходить своє виразне концептуальне втілення у філософії синергетики як специфічній формі саморефлексії, особливій постнекласичній гносеологічній парадигмі, в межах якої здійснюється осмислення досліджуваного феномену.

Одним із провідних напрямів сучасної філософії є синергетика – теорія самоорганізації, що створює нову матрицю бачення об'єктів у якості складних, причому в якості фундаментального критерію «складності» в синергетиці постає показник не статичного характеру (багаторівневість структурної ієрархії об'єкта), а показник суто динамічний, – а саме: наявність іманентного потенціалу нелінійної самоорганізації. Синергетика є теорією нерівноважної динаміки, аналіз процесів самоорганізації матерії складних явищ у нелінійних динамічних середовищах. Це – стиль мислення постнекласичних науки, новий міждисциплінарний напрям наукових досліджень, у межах котрого вивчаються процеси переходу від хаосу до порядку і навпаки (процеси самоорганізації) у відкритих нелінійних середовищах різної природи.

Об'єктом дослідження для синергетики постають системи (середовища), що характеризуються такими властивостями: 1) нерівноважність; 2) складність як здатність до самоорганізації; 3) відкритість щодо зовнішнього середовища; 4) нелінійність. Таким є системи мистецтва, творчості, мистецької ідентичності. Саме з такими інтенціями пов'язують осмислення мистецтва та ідентичності особистості митця як складної динамічної системи. Трансформація системи здійснюється в нестійких станах поблизу стану нерівноваги в точках біфуркації флуктуаційно-хаосних ситуаціях.

У відкритих нелінійних середовищах атрактори (атрактори порядку) постають стійкими станами структури (системи), які ніби «притягують» (від лат. *attrahere*, англ. «*attract*» – притягувати) всю множину траєкторій системи, на котрі виходять процеси самоорганізації структури у відкритих нелінійних середовищах мистецтва. Структури-атрактори – це мета еволюції системи, її ціленаправленості, «кінцевий стан», що завершує певний стан розвитку системи. Досягнення стабільної структури можливо лише через проходження різновекторного розгалуження, нелінійного вибору шляхів розвитку системи біфуркаційної, версифікаційної динаміки розвитку шляхів її еволюціонування.

Мистецька система не є чимось статично-замкненим, сталим, знеособленим цілим – це жива, динамічна, відкрита системно-структурна цілісність, якісна специфіка якої є багатовимірною, розвиток якої має нелінійний характер. За словами О. Князевої, особистість митця, творчої особистості має складну динамічну процесуальну структуру і сама як надскладна психосоматична, ціннісно-моральнісна істота здатна креативно конструювати бажаний для неї творчий світ, урахуовуючи власний внутрішньо системний потенціал. У праці «Синергетичноконструюючий світ», російська дослідниця прагне поєднати синергетику і конструктивізм, осмислюючи феномен ідентичності митця як спробу конструювання особистістю власних намірів та стратегічних прагнень. Конструктивізм – позиція, згідно з якою людина не відображає дійсність, а активно її творить, конструє реальність [1, с. 80]. Конструюючи світ, людина конструє себе. Це – креативний цикл, у якому людина віддаляючись від себе, віднаходить саму себе. Таїна буття переломлюється у творі мистецтва через конструкти свідомості людини. У проміжку спалаху взаємної дії цих подій твориться ідентичність митця у якій людина є творцем самої себе, творячи космічну еволюцію і людську історію, моделюючи, плануючи, розраховуючи переходи до можливих структур-атракторів у творах мистецтва.

У статті «Особистість, яка має динамічну структуру» О. Князева наголошує, що складна система особистісного Я та її творчої ідентичності – мультистабільний процес самоорганізації сенсомоторної, перцептивної, когнітивної, мнемотичної та креативно-ментальної структурної діяльності. Це – динамічна, надскладна самоорганізуюча структура-процес, вплетена в потоки пізнавальних та практичних реалізацій себе і свого світу.

Ідентичність у оповіді формується як структура-атрактор до якої прагне особистість митця в переході між різними режимами еволюції, режимом швидкого зростання і режимом послаблення інтенсивності процесів творчості, як фактор узгодження структур, що розвиваються в різному темпі в єдине ціле, цілісну еволюціонуючу структуру. Таким чином, поліфонічна креативна ентропія може бути фактором конструювання нової гармонії.

Отже, ідентичність особистості митця розглядають як форму граничного самоусвідомлення цілісності особистісного досвіду, процес усвідомлення особистісної самототожності як вираз внутрішнього самостояння, саморівноваги, який, зокрема, може відбуватися у процесі версифікаційного розгалуження смислу в конструюванні та породженні мистецького твору.

Література:

1. Князева Е. Н., Курдюмов С. П. Основания синергетики. Режимы с обострением, самоорганизация, темпомиры / Е. Н. Князева, С. П. Курдюмов. – СПб. : Алетейя, 2002. – 414 с.